בס"ד

שאינו יודע...

<u>הכנה לפסח</u>

הגדה של פסח

בחסדי ה' עלי..

דוד יעקב תורג'מן.

<u>שמחה מה היא?</u>

תשאלו כל אחד "מה ההפך משמחה?"

התשובה הראשונה ..וגם השנייה .. תהיה – "עצבות" .. וזה נכון..

אבל אם נעמיק ב"ה נבחין שההפך משמחה זה.. "שאלה"..

כשאדם שמח באמת וחי את ה' בצורה אמיתית ופשוטה – אין לו כלל שאלות על ה' - מכיוון שהוא מקבל את כל מה שעובר עליו באהבה ובשמחה .. הוא תמיד מרגיש שהכל אצלו מושלם וממילא, אין לו שום קושיה או שאלה על ה' !

עד כאן הדברים ידועים.. אבל כשיש הבנה מסויימת אז צריך להסמיך אותה על מקורות ביהדות וזאת כדי לתת תוקף לעניין.

אם כך חיפשתי אחר המושג "שאלה" במקורות .. כי אם אני רוצה להוכיח שההפך מ"שמחה" זה דווקא "שאלה" - זה חייב להיות ברור..

ובחסדי ה' הדבר היה ברור..

גם כאן אם נשאל כל אחד "היכן שואלים שאלות במקורות?"

התשובה תהיה "מה נשתנה הלילה הזה?" וכולנו מכירים את הביטוי "שאלות של פסח" וכו..

וכמו שכתוב במשנה "וכאן הבן שואל.."

אבל משום מה זה לא התחבר נכון.. אז המשכתי לחפש ומצאתי..

מצאתי בהמשך ההגדה..

כנגד ארבעה בנים..

<u>כנגד ארבעה בנים</u>

בָּרוּךְ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. בָּרוּךְ הוּא. **<u>כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תוֹרָה.</u>** אֶחָד חָכָם. וְאֶחָד רָשָׁע. וְאֶחָד תָּם. וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל:

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר. **<u>מָה הָעֵדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם</u>**. אַף אַתָּה אֱמוֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח. אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן:

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר. **<u>מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם</u>**. לָכֶם וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל. כָּפַר בָּעִקָּר. אַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וֶאֱמוֹר לוֹ. בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָֹה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי וְלֹא לוֹ. וְאִלּוּ הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר. **<u>מַה-זֹּאת</u>**. וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָֹה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל. אַתְּ פְּתַח לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָֹה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם.

כולם מכירים את זה.. כל שנה קוראים את זה בהגדה.. ולפעמים אפילו מנסים (בדרך הלצה כמובן) ל"הדביק" לכל אחד מהילדים את ה"בן" שמתאים לו :

"חכם" , "רשע" , "תם" ו"שאינו יודע לשאול"..

האמת – כל אחד היה שמח שידמו אותו ל"חכם"..איזה מעלה , איזה דרגה... ולהפך – אף אחד לא אוהב שקוראים לו "רשע"..

לגבי ה"תם" – אף אחד לא יתלונן..

אבל הפאדיחה הכי גדולה זה שקוראים לך "שאינו יודע לשאול".. כי במילים אחרות קוראים לך..."דיסלקט" !

טוב – כל אחד מכיר את זה מהמשפחה וכל שנה יש את הרמיזות והעקיצות וכו.. כמובן – הכל בשביל האווירה..

והדירוג הוא ברור – הכי טוב זה להיות "חכם" והכי גרוע זה להיות "רשע"..

אבל קצת לא ברור לי – הדירוג אמור להיות עקבי - מהכי טוב להכי גרוע.. אז למה לא מסדרים את זה כך :

"חכם" , "תם" , "שאינו יודע לשאול" ובסוף ה"רשע" ?

פירושים עצומים יש לרוב לכל המימרא הספציפית הזאת מהאגדה..

מהר"ל מפרג , הגאון מוילנה ועוד..

אבל ברשותכם – יש לי הבנה קצת אחרת.. ניקח את הכל למקום אחר לגמרי..

בחידוש כאן – כל אחד ששואל שאלה – זה בגלל שהוא רואה מולו אירועים כאלה ואחרים לא מובנים , ומתוך זה - הוא שואל על ה' שאלות..

אם נסתכל על ארבעת הבנים מהאגדה נראה שיש סדר מסויים אצל כל אחד :

הבן שואל שאלה – ועונים לו תשובה לפי דרגתו..

ועפ"י מה שהקדמתי – אנחנו יוצאים מנקודת הנחה שכל "שאלה" היא בעייתית בפני עצמה..

אם כך – מהי באמת הבעיה אצל הבנים?

נסביר בפירוט , וגם נראה שיש דירוג מושלם !

<u>חכם מה הוא אומר</u>

החכם שואל כך :

״מַה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם?״

על פניו הוא רוצה לדעת...אשריו !!!

אבל משהו קטן חבוי פה – החכם.."מתחכם"..

הוא היה צריך לשאול כך :

מַה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ **<u>אותנו</u>** ?

למה הוא מתחכם ומוציא את עצמו מן הכלל? ה' לא ציווה גם אותו??
החכם רואה מול עיניו כל מיני דברים שקורים במציאות..
(עדות , חוקים , משפטים) והוא שואל על ה' – למה קורים כל הדברים האלו?
למה ה' מצווה על הדברים האלה שיהיו??
רק שה"חכם" חצי בפנים חצי בחוץ..גם אצלו לא טוב – רק שהוא לא מראה את זה.. מצד אחד "ה' אלהינו" .. ומצד שני "אתכם" ..
ולכן עונים לו כך : ״אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן"

עפ"י הפשט זה לא מובן – אם בן אדם רוצה לדעת עדות , חוקים ומשפטים אז מסבירים לו בפירוט ממשי את הכל.. מה התשובה הלא קשורה הזו?

אלא שאומרים לו כך : "פסח" מבטא יום שכולו מעל הטבע , יום של ניסים ונפלאות – ואחרי שאתה מבין את זה – אין צורך לשאול על "אפיקומן" שמשמעותו דבר נסתר מהעין.. כי הרי אנחנו בהתחלת הסדר מחביאים את האפיקומן..

וזה התשובה שעונים למי שמתחכם – כל מה ש-ה' עושה זה ניסים ונפלאות מעל הטבע , ואין עניין לשאול ולהבין..
הוא לא רוצה באמת להבין..הוא מתחכם..לכן גם אין עניין לפרט לו ..
רק אומרים לו : "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.."
במילים אחרות – לא משנה מה אתה רואה זה מעל הטבע – אין הסברים.
ל"חכם" ששואל בצורה הלכתית נענה בכבוד בתשובה הלכתית..
אבל כמובן – זאת תשובה שבאה רק לדחות אותו בקש..

רשע מה הוא אומר

הרשע שואל : **מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם?**

אם נסתכל בתורה נראה שמי ששואל את השאלה הזאת זה דווקא הבנים הצדיקים.. אם כך למה בעל ההגדה קורה רשע למי ששואל את השאלה הזאת?

התשובה פשוטה..

הרשע רואה דברים שקורים מול עיניו – הוא לא מתחכם כמו קודמו ה"חכם".. אבל הוא גם בעייתי – מבחינתו אצלו הכל מצויין..הכל דבש..

לגביו (הוא עצמו) – הקב"ה מנהיג אותו בצורה מצויינת.. כל הדברים שעוברים עליו הוא מקבל באהבה ולא שואל על ה' !

אבל אצל האחרים הוא רואה שהדברים לא הולכים כל כך טוב..ואולי אפילו בדקי דקויות הוא אומר שהנהגת ה' כלפי האחרים היא לא "מושלמת" כמו שלו.. ולכן הוא שואל: "מה העבודה הזאת **לכם**?"

ועונים לו : לָכֶם וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל. כָּפַר בָּעִקָּר. אַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וֶאֱמוֹר לוֹ. בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָֹה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי וְלֹא לוֹ. וְאִלּוּ הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:

אפשר לאמר שמפאת כבודו עונים לו בשאלה מתונה.."לכם ולא לו?"

כי מצד האמת צריך לאמר לו "לכם ולא לך??"

במילים אחרות אומרים לו – אם אתה חושב שאצלך הכל טוב אבל אצל אחרים ה' מנהיג אותם בצורה לא טובה – אז ממילא הוצאת את עצמך מן הכלל וגם כפרת בעיקר שאתה מייחס לבורא עולם הנהגה "לא טובה" כביכול.

ואגב – אם היו עוברים עליך נסיונות כמו של אחרים – ספק אם היית מצליח לעמוד בהם.. אילו היית שם (באותו ניסיון) – לא היית נגאל .. לא היית מצליח לעמוד בו..

<u>תם מה הוא אומר</u>

ה"תם" שואל שאלה פשוטה..פשוטה מאוד – "מה זאת?"

הבן התם רואה דברים שקורים מולו – והוא פשוט באמת לא מבין..

הוא לא מתחכם כמו הראשון , הוא לא שם את עצמו בצד אחד ואת כולם בצד השני כמו השני..

ומכיוון שהוא שואל בתמימות – "מה פשר כל מה שמתרחש כאן?"

אז עונים לו בפשטות " בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָֹה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים״

במילים אחרות – אם אתה רואה מולך דברים לא ברורים זה בסדר..

רק תבין שלפעמים הקב"ה מתערב בטבע בצורה לא רגילה..

כמו ש-ה' הוציא אותנו ביד חזקה ממצרים – והיה ברור לכולם שזה יד ה' החזקה הייתה כאן , כך גם בחיים אתה תראה דברים לא ברורים – אבל תמיד תדע שזה ה' יתברך !!

לסיכום קצר - רואים את הדירוג של הבנים עד עכשיו..

החכם – הוא המתחכם – הוא הכי בעייתי – מצד אחד הוא איתנו ומצד שני הוא לא איתנו..

הרשע – שם את עצמו בצד אחד ואת כולם בצד השני – לא טוב , אבל פחות בעייתי.

התם – שואל בתמימות – באמת בן טוב.

אם כך מה נשאר לנו?

כן.. נשאר לנו הבן הרביעי.. "שאינו יודע לשאול"..

האמת – אף אחד לא רוצה להיות הבן הזה.. אין לו משמעות..הוא לא שואל..לא מייצר שיחה.. ממש חינוך מיוחד !!

אבל כאן הטעות..

יש מדרג ברור אצל הבנים – רואים שהתחלנו בבעייתי ביותר ועלינו להכי טוב שזה ה"תם".. אז למה פתאום שמו לנו את ה"שאינו יודע לשאול" כאן??

והתשובה היא כך :

כל הבנים רואים את הנהגת ה' בעולם – כל אחד מהם שואל שאלות על הנהגת ה'.. כל אחד לפי דרגתו והשגת שכלו..

אבל יש בן אחד – שכמו כולם הוא רואה דברים שקורים – אבל הוא לא שואל שום שאלה !! לא משנה מה ה' עושה בעולמו ולא משנה מה הוא רואה בעיניו – הוא לא שואל על ה' יתברך שום שאלה !!

הוא חי כל כך בתמימות ובפשטות את ה'.. הוא כל כך בטל לרצון ה' שהוא לא מהרהר אחרי ה'!

והוא בדרגה כל כך גבוהה – שזה לא רק שהוא לא שואל על ה' כלום..

הוא לא יודע לשאול !!! מלכתחילה אין אצלו בכלל מחשבה על לשאול.. הוא ממש מרכבה ל-ה' ! ביטול מוחלט!!

<u>שאינו יודע לשאול !!</u>

הבן הרביעי הוא הכי צדיק..יותר מכולם..

ומכיוון שהוא לא שואל שום שאלה - -בעל ההגדה אומר - "את פתח לו" !!

אתה מקבל בתמימות ובאהבה כל מה שאתה רואה וכל מה שעובר עליך .. אז מגיע לך שיפתחו לך את כל השערים !!

וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל. אַתְּ פְּתַח לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָֹה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם

"בעבור <u>זה</u> עשה ה' לי בצאתי ממצרים"

בעבור זה..בעבור השתיקה והאמונה המוחלטת עשה ה' לי בצאתי ממצרים. בזכות האמונה של אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב..בזכות ההליכה העיוורת אחרי הקב"ה (לכתך אחרי במדבר...) בזכות השתיקה וקבלת כל הדברים באהבה – בזכות שלא שאלתי שום שאלה - עשה ה' לי!!!

<u>בָּרוּךְ</u> הַמָּקוֹם <u>בָּרוּךְ</u> הוּא. <u>בָּרוּךְ</u> שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. <u>בָּרוּךְ</u> הוּא.
<u>כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תוֹרָה.</u>

בעל ההגדה אומר ארבעה פעמים "ברוך" כי הוא רומז שכל ארבעת הבנים מבורכים !!

כל אחד לפי דרגתו..

אבל מעל כולם .. הבן שמעלתו היא הכי גבוהה ומצויינת... זה הבן הרביעי..

הבן "שאינו יודע לשאול" !

כל אחד עובר מה שעובר בחיים.. כל אחד רואה מה שרואה בחיים.. לכולם יש שאלות אמיתיות – "למה?"..."איך יכול להיות?".."מה ה' רוצה ממני?" ועוד ועוד שאלות .. שאלות אמיתיות.. שאלות אפילו של רצון להתקרב ל-ה'..

אבל כדאי שנדבק במעלה של הבן הרביעי..

אם נקבל הכל בתמימות..בפשטות..בשמחה... בלי שאלות..נגיע לדרגה יפה מאוד..

כדאי שנבין שההפך משמחה – זה שאלה...שאלות..

ניתן להוסיף ולאמר שאם אדם שמח בחלקו (באמת)..

הוא ודאי לא ירצה דבר של מישהו אחר..

הוא ודאי לא יקח הלוואה כדי להשוות עצמו למישהו אחר..

וכנראה שהוא גם לא "ישאיל" שום דבר ממישהו אחר ..ואם תשאל אותו למה? הוא יענה : "אני לא יודע לשאול !"

סוף דבר...

השמחה האמיתית בחיים היא רק במקום אחד ..

אתה רוצה להיות שמח באמת? תהפוך גם אתה להיות...

שאינו יודע לשאול !!!